

Nr 44.*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om visst tillägg till anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen.*

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 268 av herr *Sigfrid Larsson* m. fl. och II: 357 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen, att därav framgår att jämväl jordbrukare, som deklarerar enligt den s. k. kontantprincipen, skall äga rätt att ha annat räkenskapsår än kalenderår, under förutsättning att han har sådan bokföring som kräves för redovisning av inkomst i förvärvskällan jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder.»

Beträffande motiveringen för det i motionerna framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 357.

I 3 § kommunalskattelagen jämte anvisningar till samma paragraf anges vad som avses med de i lagen använda beteckningarna *taxeringsår* och *beskattningsår*. Med *taxeringsår* förstås det kalenderår, under vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs, och med *beskattningsår* det kalenderår, som närmast föregått taxeringsåret, eller, där räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars under taxeringsåret.

Enligt kommunalskattelagens före år 1953 gällande lydelse skulle inkomst av jordbruksfastighet beräknas enligt den s. k. kontantprincipen. I praxis har emellertid jordbrukare i vissa fall medgivits rätt att vid taxering beräkna inkomsten av jordbruk efter bokföringsmässiga grunder. En förutsättning för godkännande av en sådan beräkning torde ha varit, att ordnad bokföring med räkenskapsavslutning funnits samt att densamma kunde förväntas komma till fortsatt användning, så att trygghet föreläge för en likformig taxering i framtiden. Jordbrukare, som taxerats för inkomst enligt bokföringsmässiga grunder, har i praxis medgivits rätt att deklarerat efter räkenskapsår, som icke sammanfallit med kalenderår (se t. ex. RÅ 1934 ref. 47 och 1937 ref. 34). Då jordbrukare, som deklarerat enligt kontantprincipen, använt sig av s. k. brutet räkenskapsår, torde detta i viss utsträckning ha godtagits av beskattningsnämnderna. Något utslag från regeringsrätten till stöd för sistnämnda praxis synes dock icke föreligga.

Genom beslut av 1951 års riksdag (höstsessionen) har i kommunalskatte-lagen införts uttryckliga bestämmelser, innebärande rätt för skattskyldig att bli taxerad för inkomst av jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder under förutsättning att räkenskaper föres enligt en särskild förordning om skyldighet för vissa idkare av jordbruk eller skogsbruk att föra räkenskaper såsom underlag för taxering. Sistnämnda förordning är i huvudsak av samma innehåll som 1927 års bokföringslag. Enligt ett år 1951 gjort tillägg till 31 § taxeringsförordningen skall idkare av jordbruk eller skogsbruk, vilken påyrkar att bli taxerad för inkomst av jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder, senast tre månader före ingången av det första beskattningsår, för vilket taxering skall ske enligt sådana grunder, göra anmälan härom till taxeringsintendenten i det län, där jordbruksfastigheten är belägen. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1953 och tillämpas vid taxering första gången år 1954.

Efter anmaning är idkare av jordbruk, skogsbruk eller rörelse jämlikt 35 § 2 mom. taxeringsförordningen skyldig avlämna uppgift om belopp, som han utbetalt till namngiven annan näringsidkare, därest beloppet är av beskaffenhet att i mottagarens hand utgöra intäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse.

Efter anmaning av taxeringsintendent är idkare av jordbruk, skogsbruk eller rörelse vidare skyldig att, ändå att mottagarna icke i anmaningen namngives, avlämna uppgift om belopp som han utbetalt till andra näringsidkare, i den mån beloppen är av beskaffenhet som nyss sagts. Uppgift skall därvid lämnas om mottagarens namn och adress.

Ovannämnda bestämmelser om rätt för skattskyldig att bli taxerad för inkomst av jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder förelades 1951 års riksdag genom proposition nr 191. I de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 508 (av herr Spetz m. fl.) och II: 649 (av herr Nilsson i Svalöv m. fl.) framfördes önskemål om att riksdagen måtte uttala sig för att jordbrukarnas frihet att välja annat redovisningsår än kalenderår icke skulle knytas till den metod, som användes vid inkomstberäkningen. Motionärernas framställning i detta hänseende hade närmast föranletts av ett i propositionen gjort uttalande av departementschefen, vari framhållits att då endast jordbrukare, som vore skyldiga att föra räkenskaper, enligt förslaget ägde tillämpa bokföringsmässig inkomstberäkning, blott dessa jordbrukare hade rätt att begagna sig av annat räkenskapsår än kalenderår. Samma års bevillningsutskott anslöt sig i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 63 till departementschefens ståndpunkt av det skälet, att en annan redovisningsperiod än kalenderår vid tillämpning av kontantprincipen skulle medföra svårigheter för taxeringskontrollen.

I den vid 1952 års riksdag väckta motionen II: 480 (av herrar Nihlfors och Henriksson) hemställdes, att riksdagen måtte besluta att jämväl för jordbru-

kare, som deklarerade enligt bokföringsmässiga grunder, bokföringsåret skulle omfatta kalenderår. I sitt i anledning av motionen avgivna betänkande nr 11, vilket godkändes av riksdagen, anförde 1952 års bevillningsutskott bl. a. följande.

»Motionärerna ha som sin mening uttalat, att det icke skulle vålla jordbrukarna några svårigheter alls om bokföringsåret började den ena dagen eller den andra under året. I anledning härav vill utskottet framhålla, att åtskilliga skäl kunna anföras för att låta räkenskapsåret omfatta annan tidrymd än kalenderåret. Sålunda torde många jordbrukare vilja avsluta räkenskapsåret den 30 juni, vid vilken tidpunkt ineliggande lager av jordbruksprodukter i regel är minst. För en arrendator kan det vara ett önskemål att få räkenskapsåret att ansluta sig till arrendetidens början den 14 mars. Även ur resultatutjämningsynpunkt kan det vara befogat att låta bokföringsåret avse annan tidrymd än kalenderår.

Utskottet finner sålunda, att rätten för idkare av jordbruk eller skogsbruk med ordnade räkenskaper att välja annat räkenskapsår än kalenderår icke utan starka skäl bör inskränkas. Betyggande taxeringskontroll bör enligt utskottets mening i första hand åstadkommas genom åtgärder, varigenom beskattningsnämnderna erhålla erforderliga uppgifter rörande försålda produkter m. m. De viktigaste av dessa uppgifter lämnas av jordbrukarnas egna ekonomiska sammanslutningar, såsom mejeri- och slakteriföreningar m. fl. Vid behandlingen av förevarande motion har inom utskottet upplysts, att dessa föreningar brukade notera inkomna leveranser per vecka och att i följd därav bokföringstekniska svårigheter ej lade hinder i vägen för att på begäran lämna kontrolluppgifter för annan tidrymd än kalenderår. Med hänsyn härtill och då Sveriges lantbruksförbund, enligt vad utskottet inhämtat, förklarar sig vilja medverka till att erforderliga uppgifter ställas till taxeringsmyndigheternas förfogande synes det utskottet kunna antagas, att taxeringskontrollens effektivitet kommer att upprätthållas i samma omfattning som vid en inkomstredovisning för kalenderår. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att den ovan omnämnda anmälningskyldighet, som åvilar idkare av jordbruk och skogsbruk, vilka önska bliva taxerade enligt de nya reglerna om bokföringsmässig inkomstberäkning, även kommer att tjäna taxeringskontrollen. På grund av nu anförda omständigheter finner utskottet ej skäl tillstyrka bifall till motionen.»

Genom beslut den 2 februari 1951 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd att gemensamt och efter samråd med jordbrukets utredningsinstitut utreda frågan om de ändringar i metodiken för den jordbruksekonomiska undersökningen, som kunde finnas påkallade med hänsyn särskilt till att undersökningens resultat avsågs skola användas för att uppgöra typjordbrukskalkyler.

Med skrivelse den 27 juni 1952 har myndigheterna överlämnat *betänkande angående den jordbruksekonomiska undersökningen* (SOU 1952: 41). Betänkandet har utarbetats av en särskild för ändamålet av myndigheterna tillsatt delegation, som antagit benämningen typjordbrukskommittén.

I betänkandet anföres rörande lämplig bokföringsperiod för den jordbruksekonomiska undersökningens del följande:

»I nuvarande jordbruksekonomiska undersökning har bokföringsperioden lagts per den 1/7—30/6. Detta har framför allt motiverats med att lag-

ren av råvaror och produkter skulle vara små i lantbruket vid denna tidpunkt. Osäkerheten i värdesättningen blir av ringa betydelse, om inventeringarna företagas vid en tidpunkt, då lagren äro obetydliga. Härigenom har man ansett, att de årliga lönsamhetsresultaten bli säkrare, än om boksluten läggas på annan period.

Då man skall bedöma frågan om lämplig bokföringsperiod för den jordbruksekonomiska undersökningens del, måste flera faktorer uppmärksammas. Nyssnämnda hänsyn till svårigheterna att inventera lagret är helt visst en faktor av betydelse, då det gäller att få fram riktiga årsresultat eller då värdet av i lantbruket investerat kapital skall fastställas. Men här spelar även möjligheterna att rätt uppskatta värdet av arbete och material, nedlagt i den växande grödan, en stor roll. Vid diskussion av frågan om bokföringsperiod bör även uppmärksammas önskvärdheten av att få överensstämmelse med deklarationsperioden, ävensom angelägenheten av att kunna jämföra räkenskapsresultaten med annan statistik (totalkalkylen, deklarationsundersökningen, lönestatistiken, de ekonomiska föreningarnas statistik m. m.). Slutligen synas vissa organisatoriska frågor böra beaktas. Det är sålunda av stor betydelse, att bokslutet kan göras vid sådan tidpunkt, att resultaten kunna framkomma till prisberäkningarna i februari—mars, och vidare att det infaller, när lantbrukare och bokföringsbyråer ha en mindre arbetsfylld period.

Utgående från nu berörda faktorer har kommittén närmast diskuterat tre alternativ i fråga om bokföringsperiod, nämligen bokslut per 31 december, 31 mars och 30 juni. Vad först det senare alternativet beträffar, skulle detta överensstämma med nuvarande system. Med hänsyn till möjligheterna att få överensstämmelse med deklarationsperioden är detta alternativ ej att förorda. Enligt de nya författningsföreskrifterna rörande deklaration av inkomst från jordbruksfastighet kan man visserligen få välja beskattningsperiod, men endast under förutsättning att deklaration upprättas efter bokföringsmässiga grunder. I det fall man önskar deklarerat efter kontantprincipen, vilket synes bli det mest vanliga förfaringssättet, måste kalenderåret läggas till grund. Jämförelser med annan statistik bli med bokslut per 30 juni svåra att göra. Allt mer och mer upplägges den statistik, som här är av intresse, per kalenderår. Detta är visserligen inte fallet beträffande totalkalkylen, men den ansluter till produktionsår i stället för budgetår. Ett bokslut per 30 juni infaller dessutom dels under en ganska arbetsam tid i lantbruket och dels under bokföringsbyråernas sannolika semesterperiod. Med hänsyn härtill kan det bli svårt att få fram materialet till prisberäkningarna efter nyår.

Bokslut per 30 juni har som ovan nämnts motiverats med att lagervärderingsmöjligheterna då skulle vara stora. Detta torde vara fallet, om man ej tager hänsyn till investeringar i växande gröda eller redan skördad sådan. Då dessa investeringar äro betydande och dessutom ofta variera år från år, kunna stora felslut uppstå i den mån investeringarna ej beaktas eller icke riktigt kunna uppskattas. Ur förrådsvärderingssynpunkt torde den 31 mars vara den bästa tidpunkten i lantbruket. Investeringarna i växande gröda äro då ringa (i huvudsak de höstsådda grödorna) och lagren av fodermedel äro av relativt liten storlek. En bokföringsperiod omfattande 1 april—31 mars överensstämmer emellertid inte heller med den sannolika deklarationsperioden och ger ej ett räkenskapsmaterial, som är lätt att jämföra med annan statistik eller andra ekonomiska undersökningar. Möjligheterna att få fram materialet i god tid före upprättandet av typjordbrukskalkylerna äro dock stora. Vidare torde lantbrukarna då ha bättre tid med att hjälpa till med bokslutsarbetet än den 30 juni.

Då det gäller anpassningen till deklarationsperioden och önskvärdheten av att kunna jämföra den jordbruksekonomiska undersökningens resultat med annan statistik, synes bokslut per 31 december vara att föredraga. Vid denna tidpunkt äro dock lagren av fodermedel stora. Däremot äro investeringar i växande gröda icke större än per 31 mars. Värderingen av fodermedlen, särskilt grovfodret, är emellertid ett svårlöst problem. Kommittén är väl medveten om att det ur denna synpunkt icke är så lämpligt att förlägga bokföringsperioden till kalenderår. Svårigheterna synas dock icke böra överdrivas. En värdesättning av grovfodret per 31 december torde många gånger icke vara mera komplicerad än en förrådsinventering per 30 juni, om denna skall inkludera den växande grödan.

Då kommittén har haft att taga slutlig ställning till tidpunkten för bokslutets förläggande, har den framför allt övervägt 31 december respektive 31 mars. Kommittén har därvid ansett, att förutsättningarna att bestämma förrådets storlek och därmed det ekonomiska resultatet för ett visst år äro större vid bokslut per 31 mars än per 31 december. Enligt kommitténs mening böra dock inventeringsmetoder så småningom framkomma, vilka möjliggöra en tillfredsställande värdeberäkning av förrådet även per 31 december. Däremot äro svårigheterna att per 31 mars få till stånd en anpassning till deklarationsperiod och annan statistik nästan helt olösliga. Särskilt den förstnämnda svårigheten bör tillmätas ganska stor vikt. Om det över huvud taget skall vara möjligt att få lantbrukarna så intresserade av den jordbruksekonomiska undersökningen i fortsättningen, att det kan föreligga ett visst antal gårdar att välja på, torde det vara nödvändigt att anpassa bokföringsperioden till deklarationsperioden (kalenderår), varvid bokföringsresultatet även kan utnyttjas mera direkt för självdeklarationen. Om så icke blir fallet, synes det bli svårt att få ett ur representativitetssynpunkt någorlunda tillfredsställande underlag för den jordbruksekonomiska undersökningen. Med hänsyn framför allt härtill har kommittén stannat vid att bokslutet bör läggas per den 31 december.»

I *proposition nr 102* till innevarande års riksdag har på grundval av nämnda betänkande föreslagits vissa ändringar beträffande den jordbruksekonomiska undersökningens utformning och organisation. Ändringarna avser främst metodiken och innebär en väsentlig omläggning och förbättring av denna. Av skäl som kommittén anfört, främst angelägenheten av att anpassa bokföringsperioden till deklarationsåret, föreslås, att i samband därmed bokföringsåret från och med år 1954 omlägges från tiden 1 juli—30 juni till kalenderår. Vidare föreslås att ökade resurser skall ställas till lantbruksstyrelsens förfogande i dess egenskap av centralt organ för ledning av undersökningsverksamheten och bearbetning av räkenskapsmaterialet. Förutom ökade anslag förordas bland annat, att till styrelsen skall knytas en särskild nämnd med rådgivande uppgifter.

Propositionen har tillstyrkts av jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 25.

I *de föreliggande motionerna* har framhållits bl. a., att i praktiken många jordbrukare, som haft ordnad bokföring att lägga till grund för sin deklARATION, sedan långt tillbaka använt s. k. brutet räkenskapsår även då kon-
tantprincipen tillämpats vid deklARATIONEN. I samband med en ordnad bokföring vid jordbruket vore det ur många synpunkter fördelaktigare att ha

räkenskapsåret förlagt till annan tidsperiod än kalenderåret. Anledningen kunde t. ex. vara den att en exakt inventering vid ett jordbruk sällan kunde ske per den 31 december. Spannmålen vore vid denna tid mången gång otröskad, och dess kvantitet kunde sålunda ej bestämmas. Även andra lagertillgångar såsom grovfoder o. d. vore svåra att kvantitativt fastställa vid de tidpunkter då lagren vore som störst. Många av de jordbrukare som sålunda sedan länge haft ordnad bokföring med tillämpande av brutet räkenskapsår och som deklarerat efter kontantprincipen funne det i regel mest ändamålsenligt att under sin kvarstående tid som jordbrukare fortsätta med denna redovisningsmetod. Redovisning av nettointäkten beräknad efter bokföringsmässiga grunder komme däremot huvudsakligast att göras av yngre jordbrukare, som redan vid övertagandet av sitt jordbruk börjat tillämpa metoden med bokföringsmässig redovisning. Skulle man nu vid det praktiska taxeringsarbetet komma att obligatoriskt kräva kalenderåret som redovisningsperiod i de fall, då kontantprincipen användes, komme de ovan angivna jordbrukarna med ordnad bokföring i ett svårt läge. De önskade otvivelaktigt kvarbliva vid kontantprincipen, men de ville också ha sin bokföring kvar med tillämpande av den för dem mest ändamålsenliga tidpunkten för räkenskapernas avslutning, exempelvis den 30 juni, då lagren vore som minst och inventeringen lättast kunde ske. Det syntes icke riktigt att detta förmenades dem genom att taxeringsmyndigheterna i berörda fall krävde kalenderåret som redovisningsperiod. Det väsentliga kravet för ett medgivande att använda brutet räkenskapsår syntes böra vara icke vilken skattemässig redovisningsmetod som användes utan huruvida ordnade räkenskaper fördes eller icke. Det vore enligt motionärernas uppfattning jämväl av stor betydelse, att ett medgivande av annan redovisningsperiod än kalenderåret i sin tur skulle ge större möjligheter för vederbörande att ingiva självdeklarationen redan i början av taxeringsåret. Det läge i sakens natur att, för att sakkunnig hjälp skulle kunna bli effektiv och i viss mån innebära en garanti för en riktig deklaration, en viss spridning på såväl räkenskapernas avslutande som deklarationens upprättande måste föreligga. Ur taxeringskontrollsynpunkt torde det vara av betydelse att sådan sakkunnig hjälp kunde anlitas.

Under hand har utskottet inhämtat yttranden från *riksskattenämnden*, *Kungl. lantbruksstyrelsen*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund*. Riksskattenämnden och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund har avstyrkt bifall till motionerna, under det att lantbruksstyrelsen och lantbruksförbundet tillstyrkt desamma. Av innehållet i remissyttrandena torde här återgivas följande.

Riksskattenämnden har inledningsvis erinrat om frågans tidigare behandling i riksdagen och därvid berört 1952 års bevillningsutskotts uttalande i dess ovan återgivna betänkande nr 11. I anslutning därtill framhåller riksskattenämnden att kontrollsynpunkterna sålunda icke ansetts böra hindra det legitima intresset att begagna brutet räkenskapsår, när inkomsten vid

taxeringen beräknades bokföringsmässigt. Härefter har riksskattenämnden anfört:

»Inför en sådan utvidgning av rätten att använda brutet räkenskapsår, som föreslås i de nu föreliggande motionerna, måste dock kontrollsynpunkterna allttjämt ha sin fulla giltighet. De kontrolluppgifter, varom här är fråga, lämnas för stora grupper samtidigt. En sådan samtidig, mer eller mindre automatisk kontroll kan genomföras utan alltför stort besvär för jordbruksorganisationerna och taxeringsmyndigheterna. Däremot är det förenat med merarbete för dem, därest uppgifter skola i särskilda fall infordras och lämnas för andra perioder än kalenderår. Det är därför ur kontrollsynpunkt angeläget, att kalenderåret icke i någon större utsträckning frångås såsom redovisningsperiod. För jordbrukare, som tillämpa bokföringsmässig redovisning i deklarationen, kunna särskilda skäl åberopas. För dem föreligger också enligt 31 § sista stycket taxeringsförordningen viss anmälningsskyldighet, varigenom de på förhand kunna utskiljas. Den bokföringsmässiga redovisningen i deklarationen får även anses innefatta viss garanti för att inkomsterna bli behörigen upptagna. Däremot skulle det innebära en försvagning av kontrollmöjligheterna, om jordbrukarna även vid redovisning enligt kontantprincip tillämpade andra redovisningsperioder än kalenderår.

Enligt riksskattenämndens mening böra dessa synpunkter icke undervärderas. För en riktig taxering av jordbrukarna ha kontrolluppgifterna visat sig vara av stor betydelse. Det torde sålunda icke råda något tvivel om att jordbrukarnas taxering förbättrats och avsevärt vunnit i stadga, sedan en dylik kontroll började tillämpas i mera allmän omfattning.

De av motionärerna anförda skälen för att utvidga rätten att använda brutet räkenskapsår till att även avse kontantmässig redovisning äro enligt riksskattenämndens uppfattning icke av den betydelse, att de böra föranleda ett ändrat ställningstagande från statsmakternas sida i denna fråga. Såsom villkor för en dylik rätt förutsattes i motionerna, att jordbrukaren skulle föra räkenskaper av sådant slag, som föreskrivits såsom underlag för taxering enligt bokföringsmässiga grunder. Om emellertid en fullständig sådan bokföring föreligger, synes det rimligt att den även lägges till grund för taxeringen.

När numera två olika redovisningsmetoder tillämpas för taxeringen av jordbruksinkomst får det anses vara av vikt, att de båda metoderna hållas åtskilda och icke sammanblandas i praktiken. Om en jordbrukare ur vissa synpunkter anser den kontantmässiga redovisningen medföra sådana fördelar att den är att föredraga — oaktat de faktiska förutsättningarna för en bokföringsmässig redovisning föreligga — torde vederbörande också få acceptera de eventuella olägenheterna med kontantprincipen. Det brutna räkenskapsåret hör naturligt hemma i en bokföringsmässig redovisning, och det torde här — liksom på andra områden av beskattningen — böra gälla, att den skattskyldige icke får välja ut vissa, för honom förmånliga bestämmelser ur ett redovisningssystem utan att tillämpa detta system i dess helhet.

På grund av det anförda finner sig riksskattenämnden böra avstyrka de föreliggande motionerna.»

Ledamöterna i riksskattenämnden Ager och Sivert har anmält skiljaktig mening och därvid anfört följande:

»Den omständigheten, att ett så stort antal jordbrukare, som haft ordnad bokföring tidigare tillåtit deklarerat sin inkomst för annat beskattningsår än kalenderåret, oaktat inkomsten redovisats enligt den s. k. kontantprincipen — och detta utan väsentliga svårigheter för taxeringsmyndigheterna och med avsevärda fördelar för de skattskyldiga — visar, att den genom de-

partementschefens uttalande i propositionen nr 191/1951 gjorda inskränkningen till de skattskyldigas nackdel utgör större våld än nöden kräver. De praktiska synpunkterna måste här få dominera. Att kontrollsynpunkten icke har den dominerande betydelse, som tidigare och icke minst i riksskattenämndens yttrande angivits, framgår bl. a. därav att 1951 års bevillningsutskott uttalat, att en annan redovisningsperiod än kalenderår vid tillämpningen av kontantprincipen skulle medföra svårigheter för taxeringskontrollen, medan 1952 års bevillningsutskott uttalat, att bokföringstekniska svårigheter icke lade hinder i vägen för att kontrolluppgifter på begäran lämnades för annan period än kalenderår. Jordbrukets ekonomiska sammanlutningar ha utfäst sig att medverka därtill. Det är ej heller angeläget, att kontrolluppgiften får som underlag för deklarationen ersätta förda räkenskaper och anteckningar. Skattemoralen förbättras icke om det anses rätt och riktigt att deklarerat endast för de inkomster vara kontrolluppgiften enligt den skattskyldiges vetskap lämnas. Kontrolluppgifterna brista synnerligen ofta i överensstämmelse med de intäkter, som författningens enligt skola upptagas till beskattning ett visst år. Sålunda må framhållas, att närmare 1/6 av alla mjölklikvider redovisas för en period omfattande december det ena året — november det andra, medan 5/6 av dessa likvider redovisas för kalenderår och detta utan att respektive taxeringsmyndigheter ens reagerat annat än i undantagsfall. Praxis härutinnan varierar.

Den i 31 § sista stycket taxeringsförordningen angivna anmälningsskyldigheten medför ingen skyldighet att när den tiden kommer deklarerat enligt bokföringsmässiga grunder.

Valet av redovisningsmetod bör ej begränsa valfriheten beträffande räkenskapsåret. För den enskilda skattskyldige har detta både praktisk och ekonomisk betydelse, medan det för taxeringsmyndigheterna på grund av det ringa, här aktuella antalet skattskyldiga är oväsentligt.

Inventeringen har visserligen ingen betydelse för inkomstberäkningen men väl för förmögenhetsberäkningen och icke minst för det bokslut, som den skattskyldige i allt fall för bedömning av driftsresultatet uppgör. Man torde icke böra räkna med att den skattskyldige gör bokslut och deklarerat för olika redovisningsperioder.

I motiveringen för avstyrkandet av de föreliggande motionerna synes riksskattenämndens majoritet hava sett problemet helt ur taxeringsmyndigheternas synpunkt och icke tillräckligt beaktat de skattskyldigas berättigade intresse av att erhålla tillräcklig tid och hjälp för fullgörande av sin deklaratationsskyldighet.

Vi anse sålunda på grund av vad ovan anförts, att riksskattenämnden bort tillstyrka bifall till det i förevarande motioner framförda yrkandet om rätt för jordbrukare, som deklarerat enligt den s. k. kontantprincipen, att få använda sig av annat beskattningsår än kalenderåret.»

Kungl. lantbruksstyrelsen har tillstyrkt motionerna och därvid anför:

»Styrelsen vill understryka motionärernas uttalande att många jordbrukare, som haft ordnad bokföring att lägga till grund för sin deklaration, sedan lång tid tillbaka använt s. k. brutet räkenskapsår även i de fall då kontantprincipen tillämpats vid deklarationen samt att det väsentliga kravet för ett medgivande att använda brutet räkenskapsår icke synes böra vara vilken skattemässig redovisningsmetod som användes utan huruvida ordnade räkenskaper föras eller ej. Enligt styrelsens uppfattning underlättar en välordnad bokföring i hög grad taxeringsmyndigheternas kontrollarbete. Detta måste givetvis även underlättas därest jordbrukarna binda sig för viss redovisningsperiod samt avlämna deklaration för denna period. Av denna anled-

ning samt av skäl, som motionärerna anfört, synes det därför önskvärt, att jordbrukare, som deklarerar enligt kontantprincipen, skola få använda även annat räkenskapsår än kalenderår för redovisningen av inkomsterna från lantbruket. Styrelsen räknar med att ett krav på kalenderår såsom redovisningsperiod skulle avsevärt försvåra en mera allmän övergång till enhetlig och välordnad jordbruksbokföring.

Det förtjänar även erinras, att många jordbrukare anlita sakkunnig hjälp — exempelvis Sveriges lantbruksförbunds bokföringsbyråer — för, bland annat, avslutande av räkenskaperna samt för upprättande av deklarationen. För att denna hjälp skall kunna bli så effektiv som möjligt och för att arbetet vid byråerna ej skall anhopas under viss tidsperiod synes det — såsom motionärerna även framhållit — också nödvändigt med en spridning i tiden beträffande deklarationens upprättande.

Lantbruksstyrelsen vill slutligen erinra, att de omkring 2 500 jordbrukare, som äro anslutna till styrelsens jordbruksekonomiska undersökning, kunna utnyttja de vid undersökningen erhållna resultaten för bokföringsändamål. Ett icke ringa antal av dem deklarerar för närvarande för räkenskapsåret 1 juli—30 juni. Även med hänsyn till dessa jordbrukare vore det självfallet bra att ej behöva gå på kalenderår såsom redovisningsår. Ett krav i sådan riktning torde antagligen komma att medföra att ett flertal jordbrukare ej längre önska delta i undersökningen.»

Sveriges lantbruksförbund har sagt sig vilja vitsorda riktigheten av det i motionerna gjorda uttalandet, att många jordbrukare med ordnad bokföring sedan årtionden praktiserat s. k. brutet räkenskapsår, även då kontantprincipen tillämpats vid deklarationen. Taxeringsmyndigheterna hade icke haft något att invända däremot, då bokföringsunderlaget varit av sådan beskaffenhet, att det garanterat säkra och riktiga deklarationsuppgifter. För dessa jordbrukare skulle det vara mest ändamålsenligt att under återstoden av deras tid som jordbrukare fortsätta med denna redovisningsmetod. Härigenom vunnes en naturlig övergång till de två nu godkända metoderna. Förbundet delade därför motionärernas uppfattning att brutet räkenskapsår borde få tillämpas av alla de jordbrukare, som hade tillfredsställande bokföring.

Taxeringsnämndsordföranden har framhållit, att därest en jordbrukare hade sådan bokföring, som krävdes för redovisning av inkomst i förvärvskällan jordbruksfastighet enligt bokföringsmässiga grunder, syntes konsekvensen fordra att han också deklarerade efter sådana grunder. Förbundet kunde för sin del icke finna bärande skäl för användning av brutet räkenskapsår, då deklarationen upprättades enligt kontantprincipen. Ett lagfästande hade skett av rätten för jordbrukare att taxeras efter bokföringsmässiga grunder, och de som tillämpade den bokföringsmässiga redovisningsmetoden hade också rätt att tillämpa annat räkenskapsår än kalenderår. Ett bifall till motionerna skulle ge jordbrukare möjlighet att »vid behov» ändra räkenskapsår med åtföljande förluster för det allmänna, enär ingen hänsyn behövde tagas till lagervärden, varufordringar etc. Då därjämte kontrollmöjligheternas minskades, ansåge sig förbundet böra avstyrka bifall till motionerna.

Utskottet. Förevarande motioner avser frågan om jordbrukares rätt att deklarerera efter s. k. brutet räkenskapsår, d. v. s. ett räkenskapsår, som icke sammanfaller med kalenderår. Enligt motionärernas mening bör förutsättningen för att jordbrukare skall äga sådan rätt icke vara att han deklarerar enligt bokföringsmässiga grunder utan endast att han har tillfredsställande bokföring. Före år 1951 fanns inga bestämmelser om bokföringsmässig redovisning av inkomst av jordbruksfastighet, men det oaktat tilläts i praxis sådan redovisning. Därvid medgavs även, att vederbörande fick deklarerera enligt brutet räkenskapsår. Det synes emellertid därutöver i viss utsträckning ha förekommit att jordbrukare, som deklarerat enligt kontantprincipen, fått använda brutet räkenskapsår, oaktat frågan därom icke synes ha varit föremål för avgörande i högsta instans.

Vid 1951 års riksdag framlades i proposition nr 191 förslag till uttryckliga bestämmelser om rätt för jordbrukare att bli taxerade enligt bokföringsmässiga grunder. Riksdagen antog med viss mindre ändring de i propositionen framlagda förslagen. Sådan rätt föreligger, därest räkenskaper föres enligt föreskrifter i en särskild förordning om skyldighet för vissa idkare av jordbruk eller skogsbruk att föra räkenskaper såsom underlag för taxering. Jordbrukare, som önskar att bli taxerad enligt bokföringsmässiga grunder, skall i viss ordning anmäla detta till vederbörande taxeringsintendent före ingången av beskattningsåret. Bestämmelserna skall tillämpas första gången vid 1954 års taxering. I propositionen uttalade chefen för finansdepartementet bland annat, att då endast jordbrukare, som vore skyldiga att föra räkenskaper, enligt förslaget ägde tillämpa bokföringsmässig redovisning, blott dessa jordbrukare hade rätt att begagna brutet räkenskapsår. I de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 508 och II: 649 framfördes önskemål, att riksdagen måtte uttala sig för att jordbrukarnas frihet att välja annat redovisningsår än kalenderår icke skulle knytas till den metod, som användes vid inkomstberäkningen. Samma års bevillningsutskott anslöt sig beträffande rätten att använda brutet räkenskapsår till departementschefens ståndpunkt av det skälet, att en annan redovisningsperiod än kalenderår vid tillämpning av kontantprincipen skulle medföra svårigheter vid taxeringskontrollen.

Vid 1952 års riksdag framfördes i motionen II: 480 yrkande, att ej heller jordbrukare, som deklarerade enligt bokföringsmässiga grunder, skulle äga använda brutet räkenskapsår. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 11 avstyrkte 1952 års bevillningsutskott motionerna, därvid utskottet framhöll, att åtskilliga skäl kunde anföras för att låta räkenskapsåret omfatta annan tidrymd än kalenderåret. Sålunda torde många jordbrukare vilja avsluta räkenskapsåret den 30 juni, då inneliggande lager i regel vore minst, och en arrendator kunde önska att få avsluta räkenskapsåret den 14 mars. Utskottet fann, att rätten för jordbrukare med ordnade räkenskaper att välja annat räkenskapsår än kalenderår icke utan starka skäl borde inskränkas. Betryggande taxeringskontroll borde enligt utskottets mening i första hand kunna åstadkommas genom de kontrolluppgifter, som skall

lämnas rörande försålda produkter m. m. Jordbrukarnas egna ekonomiska föreningar brukade notera inkomna leveranser per vecka och hade sålunda möjligheter att på begäran lämna kontrolluppgifter för annan tidrymd än kalenderår. Utskottet ansåg, att bland annat med hänsyn härtill taxeringskontrollens effektivitet komme att upprätthållas. Utskottet erinrade vidare om den ovan berörda anmälningsskyldighet som åligger jordbrukare, vilka önskar bliva taxerade enligt bokföringsmässiga grunder.

I de nu förevarande motionerna yrkas sådan ändring av anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen, att därav framgår, att även jordbrukare, som deklarerar enligt kontantprincipen, skall äga rätt att ha brutet räkenskapsår, därest han har sådan bokföring, som fordras för bokföringsmässig redovisning. Motionärerna har framhållit, att åtskilliga skäl föreläge för användande av brutet räkenskapsår, samt att många jordbrukare, som tidigare vid deklaration enligt kontantprincipen använt sådant räkenskapsår, torde finna det mest ändamålsenligt att under sin kvarstående tid som jordbrukare fortsätta med denna redovisningsmetod. Beräkning av nettointäkten enligt bokföringsmässiga grunder komme däremot huvudsakligast att göras av yngre jordbrukare, som börjat därmed redan vid övertagandet av jordbruket.

Över motionerna har av utskottet inhämtats yttranden från riksskattenämnden, Kungl. lantbruksstyrelsen, Sveriges lantbruksförbund och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund. Riksskattenämnden har avstyrkt motionerna, därvid nämnden anfört, att det ur kontrollsynpunkt vore angeläget att kalenderåret icke i större utsträckning frånginges såsom redovisningsperiod. För jordbrukare, som tillämpade bokföringsmässig redovisning, kunde särskilda skäl åberopas. Det ålåde dem anmälningsskyldighet och den bokföringsmässiga redovisningen finge anses innefatta viss garanti för att inkomsterna bleve behörigen upptagna. Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt motionerna, under framhållande av att ett krav på kalenderår såsom redovisningsperiod skulle avsevärt försvåra en mera allmän övergång till enhetlig och välordnad jordbruksbokföring. Jämväl lantbruksförbundet har tillstyrkt motionerna. Förbundet har gjort gällande att många jordbrukare, som haft ordnad bokföring, sedan årtionden tillämpat brutet räkenskapsår vid redovisning enligt kontantprincipen. Det vore mest ändamålsenligt, att dessa finge fortsätta härmed så att därigenom en naturlig övergång vunnes till de två nu godkända metoderna. Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund har med avstyrkande av motionerna framhållit, att därest bokföring funnes borde också redovisningen ske efter bokföringsmässiga grunder. Förbundet kunde icke finna bärande skäl för användning av brutet räkenskapsår vid kontantmässig redovisning.

Utskottet har vid bedömande av förevarande spörsmål funnit, att de två metoder, som nu finnes för redovisning av inkomst av jordbruksfastighet, bör principiellt hållas åtskilda. Den, som icke önskar att redovisa sin inkomst enligt bokföringsmässiga grunder, bör helt inordna sig under de regler, som bland annat ur kontrollsynpunkt föreskrivits för de jordbrukare,

vilka icke har bokföringsmässig redovisning. Det synes följaktligen utskottet icke möjligt att införa bestämmelser av innebörd, att en jordbrukare skulle äga rätt att deklarerera enligt brutet räkenskapsår, utan att bokföringsmässig redovisning föreligger. Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 268 av herr Sigfrid Larsson m. fl. och II: 357 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. om visst tillägg till anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 maj 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Spetz, Falk, Ramberg, Niklasson, Söderquist, Einar Eriksson, Patrick Nilsson och Magnusson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Olsson i Gävle, Orgård, Sjölin, Olofsson, Brandt, Strandh, Kärriander, Nilsson i Svalöv, Anderson i Sundsvall och Jansson i Aspeboda.